

# An Introduction to the Obstacles to the Development of Art in the Country's Higher Education System (With Emphasis on Visual Arts)

doi: 10.22034/jivsa.2025.478830.1101

Farzaneh Farrokhfar\* 

ISSN (P): 2980-7956

ISSN (E): 2821-2452

**Corresponding Author:** Farzaneh Farrokhfar\* **Email:** farrokhfar@neyshabur.ac.ir

**Address:** \* Associate Professor, Department of Graphic Design, Faculty of Arts, University of Neyshabur, Iran

**Citation:** Farrokhfar, F. (2024), An Introduction to the Obstacles to the Development of Art in the Country's Higher Education System (With Emphasis on Visual Arts), *Journal of Interdisciplinary Studies of Visual Arts*, 2024, 3 (5), P. 124-135

Received: 16 Sept 2024

Revised: 07 Dec 2024

Accepted: 15 Jan 2025

Published: 15 Jan 2025

## Abstract

A review of the educational and research landscape of art within the country's higher education system reveals several obstacles and challenges that have hindered the development of art across various dimensions. Given the rich historical background of Iranian art and the considerable potential of this region to enhance the educational and research standards of art in the contemporary era, it is essential to investigate the specific barriers impeding the growth and advancement of art in higher education. It appears that deficiencies in the management and supervisory frameworks of the Ministry of Science—particularly in formulating laws, directing, and monitoring the performance of art higher education institutions—have significantly contributed to this decline. Among these issues are the failure to update laws and curricula at various educational levels, which are not aligned with global developments and do not adequately address societal needs. Furthermore, the lack of emphasis on original and valuable artistic works as paramount scholarly achievements within the evaluation criteria for faculty members in art departments has resulted in these works being deprioritized. Consequently, the performance of art faculty members is assessed using metrics more suited to non-art disciplines, thereby undermining the professional activities of artists who play an increasingly vital role in advancing art within the higher education system. Additionally, there is a notable weakness in supporting artists' participation in prestigious international scientific and artistic events, as well as a scarcity of reputable international art publications that serve as critical platforms for promoting contemporary Iranian art on the global stage. These shortcomings further exacerbate the challenges faced by the field.

**Keywords:** educational system, higher education, art development, visual arts

\* Associate Professor, Department of Graphic Design, Faculty of Arts, University of Neyshabur, Iran

## 1. Introduction

Today, the foundation of a country's development is rooted in the production of knowledge, which in turn fosters increased wealth, security, and peace within society. In this context, the advancement of Iran's higher education system—one of the most vital institutions upon which every society relies for progress and development—is of great significance and requires attention and investment to achieve its lofty goals. It is evident that the cultural heritage and artistic values of any nation are primarily understood, cherished, and transmitted to future generations by the educated and cultured members of that society. Simultaneously, it is important to recognize that aligning values with the contemporary needs and requirements of society is one of the main tasks and objectives of higher education. These requirements are accompanied by the potential available within the country and are evolving in accordance with advancements in knowledge and technology. Among Iran's most significant potentials—rooted in a history as extensive as the culture of this land—is “art.” Unfortunately, art has been undervalued in higher education. Currently, the Iranian university system faces numerous shortcomings and inefficiencies in the management and supervisory framework of the Ministry of Science, which have contributed to the weakness and stagnation of this field compared to other disciplines. This research aims to identify and introduce some of the obstacles to the growth and development of art within the country's higher education system by examining the internal organizational structure of the Ministry of Science in relation to management, education, research, and international affairs.

## 2. Research Review

The topic of art education has consistently been a cultural concern and subject of discussion in the country, with various studies published to assess the status of education across different levels and fields, identify challenges, and propose solutions to improve and resolve issues. Among the most significant sources is an article titled “Explanation of the Identity Characteristics of Higher Art Education with an Emphasis on Cultural Variables in Today's Iran” (Ayatollahi et al., 2012), which explores the existential philosophy of contemporary educational systems from an idealistic perspective and underscores the importance of incorporating national, indigenous, ritual values, and cultural identity into art education. The book “New Approaches and Perspectives in Higher Education” (Yamanidouzi Sorkhabi, 2009) also discusses the relationship

between the country's higher education system and its cultural, economic, and social conditions, offering suggestions for overcoming obstacles within the structure and nature of Iranian higher education. Another notable study, titled “Continuity or Parallelism: Reflections on the University System of Iran and the West” (Moghimi Zanjani, 2009), highlights the globalization of educational methods and the emergence of new forms of scientific exchange worldwide. Additionally, fundamental studies such as “Higher Education Expansion Policies in Recent Years: Capacity Development or Waste of Resources?” (Qaroon, 2014) have addressed major challenges in macro-planning for higher education; however, none have specifically focused on issues within art education. Some of the most relevant sources for this study include data from official Ministry of Science systems as well as domestic and international scientific databases, which have been cited throughout various sections of this research.

## 3. Research Methodology

This research is developmental in nature and employs a descriptive methodology, referencing documents, statistics, and information available from official higher education systems. Accordingly, the research community is based on the latest regulations and structures approved by the Ministry of Science, Research, and Technology of Iran, with the aim of identifying some of the obstacles to the development of art in higher education.

## 4. Research Findings

The paper has identified several obstacles to the development of art within the organizational structure of higher education, categorized into five general areas. In the first instance, one of the most significant obstacles pertains to the development of laws and regulations, particularly those governing the promotion of faculty members. The absence of a comprehensive and nationwide guideline at the level of universities and scientific centers in the country to assess the quality of original and valuable works of art is considered one of the primary barriers to the advancement of art within the higher education system. This shortcoming has led to subjective and inequitable decisions in the evaluation of artistic works, ultimately resulting in frustration and dissatisfaction among artists. Such discontent can cause them to become disengaged and withdraw from active participation in artistic pursuits, hindering the growth of art. The second obstacle is found within the Office for the Development of Higher Education, which has contributed to an unequal distribution of

art disciplines and higher education centers across the country. It is important to note that the performance of the Office for Planning Higher Education has not been updated; instead, it has maintained a status quo that fails to address existing weaknesses. Consequently, some art disciplines are compelled to rely on curricula that have been in place for over 30 years, which are no longer relevant on a global scale and do not meet the current needs of society.

## 5. Conclusion

This study identified several obstacles within the policies of the Ministry of Science, Research, and Technology of Iran that have negatively impacted the growth and development of higher art education. One significant issue is the Research Planning Department, which unfortunately suffers from a lack of reputable scientific publications and active research centers in the field of art. Additionally, the performance of the Center for International Scientific Cooperation has diminished the participation of Iranian artists in international visual arts events and activities abroad. Given the rich cultural and artistic history of this land, along with the capable

hands and innovative minds of Iranian creative artists, as well as the unique talents of art professors and students within the country's higher education system, it is evident that if the Ministry of Science provides support for the field of art and addresses existing shortcomings, a significant advancement in the development of culture and art in this region can be achieved.

## Funding

There is no funding support.

## Authors' Contribution

The authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All authors approve of the content of the manuscript and agree on all aspects of the work.

## Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

## Acknowledgments

We extend our gratitude to all individuals who provided scientific consultation for this paper.

# درآمدی بر موانع توسعه هنر در نظام آموزش عالی کشور (با تاکید بر حوزه هنرهای تجسمی)

ISSN (P): 2980-7956

ISSN (E): 2821-2452

doi 10.22034/jivsa.2025.478830.1101

فرزانه فرخ‌فر<sup>ID\*</sup>

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۲۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۷/۲۶

## چکیده

مروری بر وضعیت آموزشی و پژوهشی هنر در نظام آموزش عالی کشور نشانگر وجود موانع و چالش‌هایی است که موجبات ضعف توسعه هنر به ویژه هنرهای تجسمی را در جوانب مختلف باعث شده است. با در نظر گرفتن پیشینه درخشان هنر ایران و پتانسیل غنی این سرزمین در ارتقای سطوح آموزشی و پژوهشی هنر در دوران معاصر، این مساله مطرح می‌شود که چه موانعی در رشد و توسعه هنر در نظام آموزش عالی کشور دخیل هستند؟ و حوزه هنرهای تجسمی از چه وضعیتی برخوردار است؟ به نظر می‌رسد ضعف کارگروه‌های مدیریتی و نظارتی وزارت علوم در تدوین قوانین، جهت‌دهی و نظارت بر عملکرد مراکز آموزش عالی هنر در کشور سهم مهمی در ایجاد این افول داشته است؛ از جمله این مشکلات می‌توان به عدم به روزرسانی قوانین و برنامه دروس آموزشی در مقاطع تحصیلی مختلف به ویژه در حوزه هنرهای تجسمی اشاره کرد که با تحولات جهانی همگام نیست و نیازهای جامعه را مرتفع نمی‌سازد. همچنین عدم تبیین جایگاه اثر بدیع و ارزنده هنری به عنوان مهمترین دستاورد علمی فعالیت عضو هیات علمی گروه هنر است که در آیین‌نامه‌های سنجش و پایش عملکرد مدرس در اولویت نخست قرار ندارد. این نقص سبب شده تا ارزیابی عملکرد اعضای هیات علمی گروه هنر با اشل‌های متناسب با ماهیت گروه‌های غیرهنری صورت گیرد و به فعالیت حرفه‌ای هنرمند که نقش فزاینده‌ای در توسعه هنر در نظام آموزش عالی دارد، کمتر توجه شود. ضعف حمایت از فعالیت‌های برون‌مرزی هنرمندان جهت شرکت در رویدادهای معتبر هنرهای تجسمی و همچنین کمبود نشریات بین‌المللی هنر دارای نمایه علمی معتبر، به عنوان مهمترین رسانه علمی در ترویج دستاوردهای هنر معاصر ایران در عرصه بین‌المللی از دیگر نواقصی است که مشهود است. این پژوهش به روش توصیفی تحلیلی به انجام رسیده و از منابع کتابخانه‌ای- الکترونیکی بهره گرفته است.

کلیدواژه‌ها: نظام آموزشی، آموزش عالی کشور، توسعه هنر، هنرهای تجسمی.

\* نویسنده مسئول: دانشیار دانشکده هنر، دانشگاه نیشابور، نیشابور، ایران

Email: farrokhfar@neyshabur.ac.ir

## ۱. مقدمه

مقاطع و رشته‌های آموزشی مختلف، شناسایی چالش‌ها و ارائه راهکار جهت بهبود و رفع مسائل منتشر شده است. از جمله مهمترین این منابع، مقاله‌ای با عنوان: «تبيين ویژگی‌های هویتی آموزش عالی هنر با تاکید بر متغیرهای فرهنگی در ایران امروز» (آیت‌اللهی و همکاران، ۱۳۹۱) است که به فلسفه وجودی نظام‌های آموزشی معاصر در نگاهی آرمانی پرداخته و اهمیت توجه به ارزش‌های ملی، بومی، آیینی و هویت فرهنگی در امر آموزش هنر را مطرح کرده است. کتاب «رویکردها و چشم‌اندازهای نو در آموزش عالی» (بنی‌دوئی سرخابی، ۱۳۸۸) نیز به اهمیت ارتباط آموزش عالی کشور با شرایط فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی پرداخته و پیشنهادهایی جهت حل موانع در ساختار و ماهیت نظام آموزش عالی ایران ارائه کرده است. پژوهشی دیگر با عنوان: «تداوم یا توازی: تاملی در نظام دانشگاهی ایران و غرب» (مقیمي زنجانی، ۱۳۸۸) موجود است که به پدیده جهانی شدن متدهای آموزشی و ظهور اشکال نوین مبادلات علمی در جهان اشاره کرده است. برخی پژوهش‌های بنیادی دیگر همچون «سیاست‌های گسترش آموزش عالی در سال‌های اخیر: توسعه ظرفیت یا اتلاف منابع؟» (قارون، ۱۳۹۳)، به وجود چالش‌های عمده در برنامه‌ریزی‌های کلان آموزش عالی پرداخته؛ لیکن هیچ کدام به معضلات موجود در آموزش هنر تمرکز نداشته‌اند. برخی از مهمترین منابع مرتبط با این پژوهش، به داده‌های موجود در سامانه‌های رسمی وزارت علوم و همچنین پایگاه‌های علمی داخل و خارج از کشور اختصاص دارد که در بخش‌های مختلف این پژوهش بدانها استناد شده است.

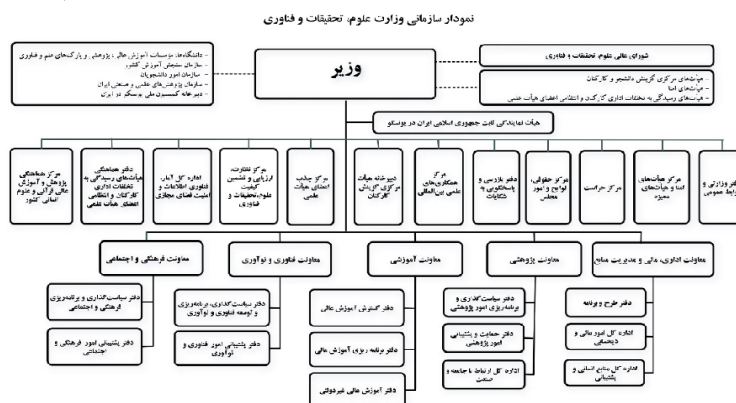
روش تحقیق: این پژوهش ماهیت توسعه‌ای دارد و از روش توصیفی و مراجعه به اسناد، آمار و اطلاعات موجود در سامانه‌های رسمی آموزش عالی بهره گرفته است. بر این اساس، جامعه بررسی تحقیق بر آخرین مقررات و ساختارهای مصوب در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری کشور ایران استوار است تا از این طریق برخی موانع موجود در توسعه هنر در آموزش عالی را شناسایی نماید (نمودار ۱).

امروزه، اساس توسعه‌یافتگی کشورها بر تولید علم استوار است که به تبع آن افزایش دانایی، ثروت، امنیت و آرامش را برای جامعه به ارمغان می‌آورد. در این مسیر، توسعه نظام آموزش عالی کشور ایران، به عنوان یکی از ارزش‌ترین نهادهایی که هر جامعه‌ای برای دستیابی به پیشرفت و توسعه به آن وابسته است و برای تحقق اهداف عالی خود می‌بایست به آن توجه کرده و روی آن سرمایه‌گذاری نماید، اهمیت بسیار دارد. بدیهی است، موارث فرهنگی و ارزش‌های هنری هر ملتی عمدتاً توسط قشر تحصیل‌کرده و فرهنگی آن جامعه درک شده، پاس داشته می‌شود و به نسل‌های بعدی انتقال می‌یابد. در عین حال باید در نظر داشت که هماهنگ نمودن ارزش‌ها با نیازها و مقتضیات روز جامعه، از عمده‌ترین وظایف و اهداف آموزش عالی است؛ مقتضیاتی که با پتانسیل‌های موجود در کشور همراه بوده و متناسب با توسعه دانش و فناوری در حال تغییر و تحول می‌باشد. از جمله مهمترین پتانسیل‌های موجود در کشور ایران که پیشینه‌ای به پهنای تاریخ و فرهنگ این سرزمین دارد، لیکن متأسفانه در آموزش عالی کمتر به آن بها داده شده، «هنر» می‌باشد. آنچه امروزه در نظام دانشگاهی کشور ایران در بحث آموزش و توسعه هنر مشهود است، وجود کاستی‌ها و ناکارآمدی‌های بسیار در سیستم مدیریتی و نظارتی وزارت علوم است که سبب ضعف این حوزه و عقب ماندگی آن در قیاس با دیگر علوم شده است. این پژوهش قصد دارد با نگاهی به ساختار درون سازمانی وزارت علوم در حوزه‌های مدیریتی، آموزشی، پژوهشی و امور بین‌الملل، برخی از موانع رشد و توسعه هنر را در نظام آموزش عالی کشور شناسایی و معرفی نماید.

## پیشینه تحقیق

موضوع آموزش هنر، همواره از مباحث و دغدغه‌های فرهنگی کشور بوده و پژوهش‌های مختلفی در خصوص معرفی وضعیت تحصیل در

نمودار ۱. نمودار سازمانی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (URL ۱)



## ۱. مبانی نظری تحقیق

### نظام آموزش عالی کشور

فارغ‌التحصیلان آن به مشاغل بالای کشوری و لشکری دست یافتند. از سال ۱۲۹۸ هجری با استقلال مدرسه طب از دارالفنون، به تدریج رشته‌های متعددی از آن جدا شدند. از ۱۳۰۷ اندیشه ایجاد دانشگاه در کشور مطرح شد و از ۱۳۱۰ مطالعات اولیه در این زمینه آغاز گردید. در سال ۱۳۱۳ با تصویب قانون تأسیس دانشگاه، دانشگاه تهران تشکیل و برای آن شماری دانشکده منظور شد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در فاصله سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۱ به علت انقلاب فرهنگی و

اولین گام سازمان یافته جهت ایجاد تحول در نظام آموزشی ایران که منجر به پایه‌گذاری نخستین مراکز آموزش عالی در کشور شد، به حدود ۱۵۰ سال پیش با تأسیس دارالفنون برمی‌گردد. دارالفنون تا پایان قرن سیزدهم هجری/ نوزدهم میلادی توسعه فراوان یافت و

تعطیلی دانشگاه‌ها، آموزش عالی فعالیت‌چندانی نداشت و فقط برخی از وظایف آن به‌ستاد انقلاب فرهنگی محول شده بود. در سال ۱۳۶۱، شورای نوگشایی و بازگشایی، مسئولیت تعیین سیاست‌های آموزش عالی و رسیدگی به تأسیس و انحلال مراکز آموزشی را برعهده گرفت. در سال ۱۳۶۴، پس از بازگشایی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، ساختار سازمانی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شکل گرفت که از آن زمان تاکنون مرجع تصمیم‌گیری درباره خطوط اصلی سیاست‌های توسعه و گسترش آموزش عالی در سطح کشور محسوب می‌شود (URL 1).

## ۲. موانع توسعه هنر در ساختار سازمانی وزارت علوم

در این بخش قصد داریم به معرفی برخی موانع توسعه هنر در ساختار سازمانی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری کشور ایران بپردازیم. بدیهی است به دلیل محدودیت‌های ارائه این نوشتار، مجال برای پراختن به همه جوانب و جزئیات نیست؛ لیکن در حد بضاعت اندک خود، موانع موجود در بخشی از مهمترین دفاتر و مراکز مدیریتی و نظارتی آموزش عالی که بر تصمیم‌گیری و جهت‌گیری‌های علمی رشته‌های هنر تأثیرگذارند، شرح داده می‌شود.

### ۲-۱. موانع موجود در قوانین و مقررات: آیین‌نامه ارتقا مرتبه اعضای هیات علمی

آخرین آیین‌نامه‌ی ارتقای مرتبه اعضای هیات‌علمی مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی و فناوری دولتی و غیردولتی، در جلسه ۷۷۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسیده و در مقدمه آن، بر دستیابی به این اهداف تأکید شده است: «۱. حفظ، تقویت و توسعه توان فرهنگ اسلامی و توان علمی (آموزشی، پژوهشی و فناوری) دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی و فناوری کشور؛ ۲. تأمین نیازهای علمی و فناوری کشور به منظور حفظ و ارتقای دستاوردهای انقلاب اسلامی در حوزه‌های مختلف فرهنگ، سلامت، اقتصاد، تجارت، صنعت و کشاورزی؛ ۳. آموزش نیروی انسانی مورد نیاز کشور براساس اهداف برنامه‌های توسعه‌ای و آمایش سرزمینی و اصلاح هرم اعضای هیات‌علمی دانشگاه‌ها؛ ۴. اصلاح و تغییر بنیادین

نظام ارزیابی اعضای هیات‌علمی براساس اصول: الف) ایجاد پویایی و نشاط در امر آموزش و تقویت انضباط محیط آموزشی به منظور تربیت نیروی انسانی منضبط، متعهد و متخصص؛ ب) تقویت و توسعه تحقیق و پژوهش، با ارج نهادن به پژوهش‌های بنیادین، کاربردی و توسعه‌ای که با هدف تأمین نیازهای علمی، فناوری، صنعتی و سلامت در کشور، با نگاهی آینده‌پژوهانه تنظیم شده باشد؛ ج) توجه ویژه به هدایت فعالیت‌های پژوهشی و فناورانه اعضای هیات‌علمی با هدف شکل‌گیری و تحقق نسل سوم دانشگاه‌ها و توسعه علم مبتنی بر تولید ثروت و کارآفرینی؛ د) توجه ویژه به زبان فارسی؛ ه) ایجاد امکان تصویب ضوابط داخلی برای مؤسسه‌های دارای هیات ممیزه به‌منظور اجرای مأموریت‌های مؤسسه» (URL 2). در ماده ۳ این آیین‌نامه که به تعاریف اختصاص دارد و محصولات متنوع پژوهشی اعضای هیات‌علمی را توصیف نموده است، هیچ شرحی بر معرفی «اثر بدیع و ارزنده هنری» به عنوان مهمترین محصول و دستاورد پژوهشی اساتید رشته‌های هنر نیامده است. همچنین در بند ۱۰ جدول شماره ۱-۳ این آیین‌نامه، با عنوان «اثر بدیع و ارزنده هنری یا ادبی و فلسفی چاپ شده»، برخلاف دیگر بندهای این آیین‌نامه که شرح دقیق و مفصلی از جزئیات هر محصول پژوهشی شرح داده شده، هیچ توضیحی جهت درک ماهیت اثر بدیع و ارزنده هنری، چگونگی شناسایی، تفکیک انواع آثار هنری و امتیازدهی آن بیان نشده است (جدول ۱). با توجه به فقدان دستورالعمل و آیین‌نامه‌ای جامع و سراسری جهت ارزیابی و سنجش کیفیت اثر بدیع و ارزنده هنری از سوی بالاترین مراجع تصمیم‌گیری در وزارت علوم، نوعی هرج و مرج و کژسلیکی در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با ارزیابی پرونده علمی اعضای هیات‌علمی هنر صورت گرفته که در نهایت منجر به پایش عملکرد آنها بر اساس چاپ مقالات علمی و اشل‌های تعریف شده در رشته‌های غیرهنری شده است. این مهم، سبب بی‌انگیزگی و رخوت هنرمندان در تولید اثر بدیع هنری و کاهش سطح کیفی آثار شده که متأسفانه مسیر توسعه هنر را در نظام آموزش عالی کشور به بحران جدی کشانده است. نتیجه آن که، این مسیر با اهداف تعریف شده در مقدمه آیین‌نامه‌ی ارتقای مرتبه اعضای هیات‌علمی مؤسسه‌های آموزش عالی در تناقض است و مهمترین مانع را در مسیر توسعه هنر در آموزش عالی ایجاد کرده است.

جدول ۱. نمایش بند «۱۰- اثر بدیع و ارزنده هنری» آیین‌نامه ارتقا مرتبه در برشی از جدول شماره ۱-۳- امتیازهای قابل محاسبه از فعالیت‌های پژوهشی، فناوری اعضای هیات‌علمی آموزشی (مؤسسه) (URL 3)

۱۰	اثر بدیع و ارزنده هنری یا ادبی و فلسفی چاپ شده	تا ۱۰	۳۰	-
تبصره: مجموع امتیازهای متقاضی از موارد مندرج در بندهای ۸، ۹، ۲ و ۱۰ می‌تواند تا ۵۰٪ از حداقل امتیازهای لازم بند ۳ - ۱ را پوشش دهد (ویژه اعضای هیات علمی مؤسسه‌های تحت نظارت وزارت علوم).				

محروم، ایجاد دانشگاه در هر استان، دسترسی به مرزهای دانش و آخرین تحقیقات، حداقل در رشته‌هایی که نیاز حیاتی به آن در کشور احساس می‌گردد، سیاست‌های اعمال شده شورای گسترش بوده، که با در نظر گرفتن هیات‌علمی، امکانات آموزشی و آزمایشگاهی، فضای آموزشی و امکانات مالی دانشگاه یا مؤسسه متقاضی، نسبت به تصویب رشته‌ها، گروه‌های آموزشی و دانشکده‌ها اقدام نموده است» (URL 3). آن‌چنان که در شرح وظایف و مسئولیت‌های این دفتر مشخص است، توسعه هنر در اولویت نیست. این مساله با مروری بر نمودار سازمانی دفتر گسترش آموزش بیشتر قابل درک است (نمودار ۲). در این نمودار، با وجود تنوعی از گروه‌ها و رشته‌های آموزشی در حال توسعه، حضور تنها یک کارشناس فعال در دفتر گسترش آموزش عالی جهت پیگیری امور مرتبط با حوزه هنر دیده

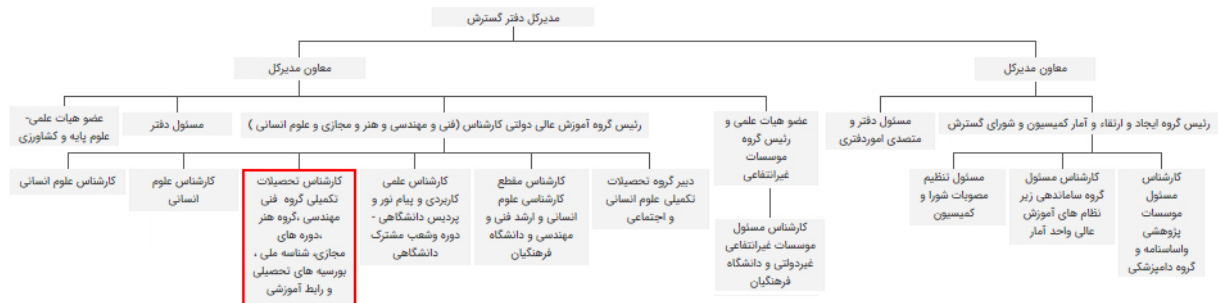
### ۲-۲. موانع موجود در دفتر گسترش آموزش عالی

آن‌چه در حال حاضر شورای گسترش آموزش عالی خوانده می‌شود، بالاترین مرجع تصمیم‌گیری درباره ایجاد، ادغام و انحلال رشته‌ها و دوره‌های تحصیلی، گروه‌های آموزشی، دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها یا هر نوع مرکز آموزش عالی است. در سامانه رسمی وزارت علوم، در شرح وظایف این دفتر چنین ذکر شده است: «شورای گسترش بعد از انقلاب فرهنگی با در نظر گرفتن اهداف عالی نظام و در جهت شکوفایی اقتصادی و فرهنگی کشور، سعی بر تصویب رشته‌ها، دانشکده‌ها و دانشگاه‌هایی داشته که در پیشبرد این اهداف مؤثر بوده است. دسترسی بیشتر قشرهای جامعه به آموزش عالی، توسعه رشته‌های دانشگاه‌های تربیت معلم، اولویت دادن به مناطق

مناطق آموزش عالی کشور از جمله مهمترین معضلاتی است که امروزه شاهد آن هستیم؛ به طوری که در برخی مناطق، همچون منطقه ۱ (تهران- البرز)، با تمرکز و انباشت شدید رشته‌های هنری در مقاطع مختلف روبرو هستیم و در مناطق دیگر، فقدان شدید رشته‌های هنری را شاهدیم.

می‌شود؛ در حالی که مسئولیت‌های متعدد تحصیلات تکمیلی گروه فنی مهندسی، دوره‌های مجازی، شناسه ملی، بورسیه‌های تحصیلی و رابط آموزشی را عهده‌دار است که قطعاً فرصتی را جهت تمرکز بر حل مسائل و ضرورت‌های گسترش رشته‌های هنری در مناطق مختلف کشور باقی نمی‌گذارد. عدم توازن در گسترش رشته‌های هنری در

نمودار ۲. جایگاه گروه هنر در نمودار سازمانی دفتر گسترش آموزش عالی (URL ۳)

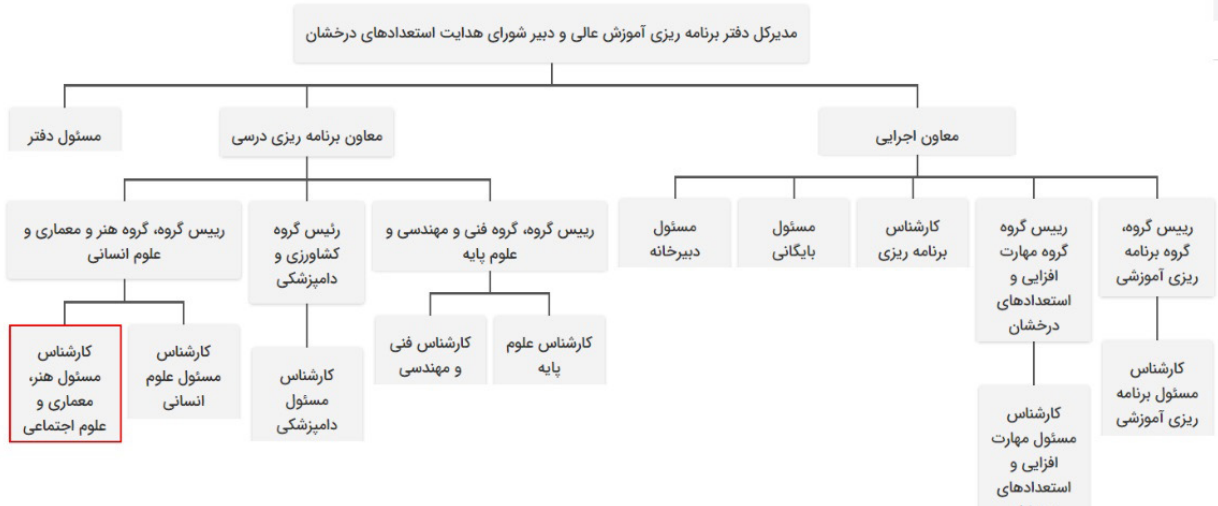


توسعه آموزش به منزله بازوی تصمیم‌سازی و برنامه‌ریزی در راستای بهبود فرآیند آموزش و در نتیجه ارتقای رتبه علمی دانشگاه‌ها در این حوزه از طریق بهبود کیفیت آموزش در مقاطع تحصیلی و گروه‌های آموزشی و عمل می‌کند (URL ۴). با این توصیف، وضعیت برنامه‌های درسی مصوب و فعال در این دفتر را در رشته‌های هنر مورد مطالعه و ارزیابی قرار می‌دهیم. جایگاه گروه هنر در نمودار سازمانی دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی، وضعیت مشابهی را با دفتر گسترش به نمایش می‌گذارد. این دفتر علیرغم مسیر رو به توسعه رشته‌های هنر و اقبال فراوان این رشته‌ها از سوی جامعه، متأسفانه با حضور یک کارشناس با مسئولیت‌های متعدد در وضعیتی مدیریتی می‌شود که امکان تشکیل کارگروه‌های علمی مربوطه و نظارت بر امور، به روزرسانی برنامه‌ها و رفع نواقص و... را فراهم نمی‌سازد (نمودار ۳).

۳-۲. موانع موجود در دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی

یکی از مهمترین ارکان آموزش عالی، برنامه‌ریزی و تدوین قوانین و دستورالعمل‌های آموزشی است که در راستای اسناد راهبردی وزارت و به منظور کمک به انجام رسالت‌های آموزشی تشکیل شده است. این دفتر، مسئولیت هدایت فرآیندهای آموزشی را با توجه به سیاست‌های کلان توسعه بین‌المللی، ملی، منطقه‌ای و محلی، ارزش‌های حاکم بر نظام آموزش عالی، راهبردهای توسعه و انتظارات آموزشی جامعه بر عهده دارد؛ که از طریق فراهم ساختن بستر مناسب برای بهبود فرآیند یاددهی- یادگیری انجام می‌گردد. بهبود فرآیند آموزش، مستلزم برنامه‌ریزی، رهبری آموزش مداوم، ارزشیابی، پژوهش و بازنگری مداوم برنامه‌های آموزشی می‌باشد. دفتر برنامه‌ریزی و

نمودار ۳. جایگاه گروه هنر در نمودار سازمانی دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی



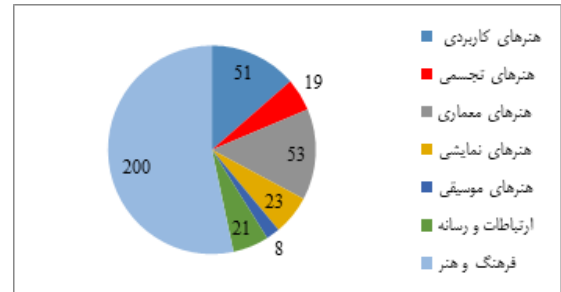
و ۲۰۰ مورد به رشته‌های مراکز علمی کاربردی فرهنگ و هنر اختصاص دارد. در طبقه‌بندی گروهی رشته‌ها، کمترین رشته‌های تعریف شده در نظام آموزش عالی کشور، علیرغم اهمیت و پتانسیل بی‌نظیر آنها در جذب دانشجو و رفع نیازهای جامعه، به ترتیب به گروه هنرهای موسیقی، هنرهای تجسمی، رسانه و هنرهای نمایشی اختصاص

۲-۳-۱. پراکندگی رشته‌های آموزشی هنر

در پراکندگی برنامه‌های درسی مصوب و فعال در سامانه دفتر برنامه‌ریزی وزارت علوم در گروه آموزشی هنر، تعداد ۳۷۵ برنامه موجود است که از این میان، ۱۷۵ مورد به رشته‌های دانشگاهی هنر

یافته است که به طور جد نیازمند مدیریت و نظارت دقیق جهت بهبود وضعیت و خروج از بحران کنونی دارند. حوزه هنرهای تجسمی با ۱۹ رشته تخصصی از حیث تنوع رشته بعد از هنرهای موسیقی قرار دارد (نمودار ۴).

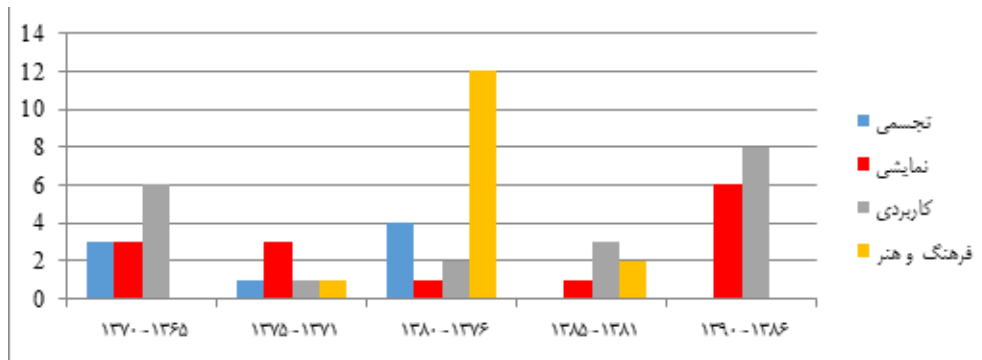
نمودار ۴. پراکندگی رشته‌های آموزشی هنر در نظام آموزش عالی



### ۲-۳. لزوم به‌روزرسانی برنامه‌های درسی هنر به ویژه در گروه هنرهای تجسمی

بی‌تردید یکی دیگر از موانع مهم توسعه هنر در نظام آموزش عالی را باید در برنامه‌های درسی جستجو کرد. بررسی‌ها در سامانه رسمی دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی (URL 4) و همچنین سامانه جس (URL 5)، نشان می‌دهد که بازه زمانی تدوین و بازنگری برنامه‌های درسی مصوب و فعال در سامانه برنامه‌ریزی آموزش عالی، در فاصله سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۴۰۱ انجام شده است. مطالعه قدیمی‌ترین برنامه‌های درسی فعال در این سامانه از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰، از وضعیت نابسامان رشته‌هایی خبر می‌دهد که آموزش آنها نیازمند روزآمد درسی به‌روز و همگام با تحولات جدید علوم و تکنولوژی روزآمد است؛ در حالی که برخی از این رشته‌ها، برنامه درسی‌ای را در آموزش خود به دانشجویان ملاک قرار می‌دهند که شیوه آموزش آنها، سال‌ها پیش در سطح جهانی منسوخ شده و نمی‌توانند نیازهای جامعه را تامین کنند. از آن جمله می‌توان به رشته‌های کارشناسی ارشد تصویرسازی و تصویرمتحرک (مصوب ۱۳۶۹) در گروه هنرهای تجسمی اشاره کرده که شیوه رسامی ابتدایی و ناکارآمدی را در سرفصل دروس خود شرح داده‌اند که نه تنها با سطح تکنولوژی و آموزش مدرن همگام نیستند، بلکه در نهایت منجر خواهند شد دانش‌آموختگانی با دانشی قدیمی و مهارت‌های منسوخ شده روانه بازار کار شوند (نمودار ۵).

نمودار ۵. تعدد برنامه‌های درسی فعال از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ به تفکیک گروه‌های تخصصی هنر



### ۲-۴. موانع موجود در دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی

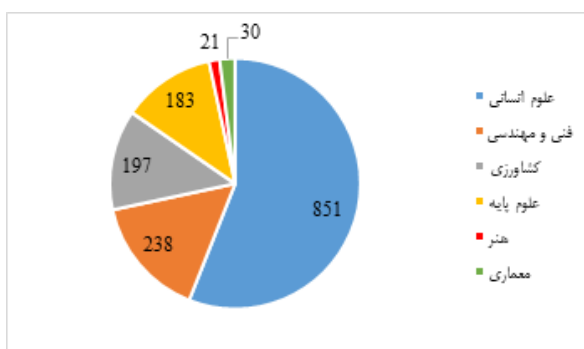
۱۰. صدور مجوز تاسیس انجمن‌های علمی و حمایت مستمر از فعالیت آنها براساس ضوابط مصوب مراجع ذیصلاح؛ ۱۱. بررسی و صدور اعتبار به نشریات علمی کشور و حمایت مستمر از فعالیت آنها بر اساس ضوابط مصوب مراجع ذیصلاح؛ ۱۲. صدور احکام به قطب‌های علمی کشور و حمایت مستمر از فعالیت آنها بر اساس ضوابط مصوب مراجع ذیصلاح؛ ۱۳. برنامه‌ریزی برای شناسایی و حمایت از شکوفایی استعدادها درخشان و هدایت آنها به سمت اولویت‌های راهبردی کشور در زمینه پژوهش و تحقیقات در چارچوب مقرر مصوب مراجع ذیصلاح؛ ۱۴. برنامه‌ریزی برای جذب متخصصان ایرانی داخل و خارج از کشور جهت همکاری پژوهشی و تحقیقاتی؛ ۱۵. انجام سایر امور محوله از سوی مقام مافوق (URL 6). آنچه در شرح وظایف این دفتر مشخص است اگر تولید اثر بدیع و ارزنده هنری را به عنوان مهمترین محصول پژوهشی در گروه هنر بدانیم، راه توسعه هنر برای اساتید این حوزه فراهم است (هر چند همان‌طور که در بخش ۲-۱ ذکر شد، در محتوای قوانین و مقررات وزارت علوم هیچ‌گونه دستورالعملی جهت شناسایی و درک ماهیت اثر بدیع و ارزنده هنری نیامده و این محصول پژوهشی حتی در بخش مدیریتی آموزش عالی نامجهول رها شده است)؛ با این وجود ضروری است تا به دستاوردهای این دفتر نظری بیافکنیم تا دریابیم مطابق وظایف ذکر شده، آیا حمایت از آثار بدیع و ارزنده هنری به عنوان یک محصول پژوهشی منظور شده است؟ و جایگاه هنر در برنامه‌های راهبردی معاونت پژوهشی وزارت علوم چگونه است؟

در سامانه رسمی وزارت علوم در خصوص وظایف این دفتر چنین درج شده است: ۱) سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی نظام پژوهشی کشور؛ ۲. شناسایی مزیت‌های نسبی، قابلیت‌ها، استعدادها و نیازهای پژوهشی کشور بر مبنای آینده‌نگری و آینده‌پژوهی و معرفی آن به واحدهای تولیدی و تحقیقاتی، دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و تحقیقاتی جهت بهره‌برداری؛ ۳. بررسی اولویت‌های راهبردی تحقیقاتی با همکاری یا پیشنهاد دستگاه‌ها اجرایی ذی‌ربط و پیشنهاد به شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری؛ ۴. اتخاذ تدابیر لازم به منظور افزایش کارایی و اثربخشی تحقیقات کشور و توسعه تحقیقات کاربردی با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط؛ ۵. تمهید ساز و کارهای لازم برای ایجاد هم‌سویی میان فعالیت‌های آموزشی، تحقیقاتی و فناوری، تقویت ارتباط دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی با بخش‌های اقتصادی؛ اجتماعی و فرهنگی کشور؛ ۶. اتخاذ راهکارهای لازم برای کمک به توسعه پژوهش در بخش‌های غیر دولتی؛ ۷. تعیین راهکارهای لازم و برنامه‌ریزی برای ایجاد گسترش موسسات و مراکز پژوهشی و تحقیقاتی و سایر مراکز علمی با استفاده از منابع دولتی و غیر دولتی و مشارکت‌های مردمی متناسب با نیازها و ضرورت‌های کشور؛ ۸. برنامه‌ریزی اجرایی، آموزشی و تحقیقاتی متناسب با نیازها و تحولات علمی و فنی در جهان؛ ۹. صدور مجوز تاسیس موسسات پژوهشی؛

## ۲-۴-۱. جایگاه نشریات تخصصی هنر در سامانه ارزیابی نشریات علمی کشور

در حوزه پژوهشی، یکی از مهمترین موانع توسعه هنر را می‌توان در سامانه ارزیابی نشریات علمی کشور، ذیل دفتر برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری وزارت علوم مشاهده کرد و آن کمبود شدید نشریات تخصصی هنر است؛ به ویژه در گروه‌هایی که در حوزه آموزشی نیز دچار ضعف و نقصان هستند، در اینجا نیز مشکل تکرار شده و به وضوح قابل درک است. از میان ۵۰ نشریه تخصصی هنر و معماری، ۲۱ مورد به هنرهای تجسمی، نمایشی، کاربردی و موسیقی اختصاص دارد که متأسفانه هیچ کدام نمایه بین‌المللی ندارند! ۳۰ نشریه باقیمانده به هنرهای معماری و شهرسازی تعلق دارند که در برابر دیگر گروه‌های هنر وضعیت بهتری را دارا می‌باشند و برخی از نمایه‌های معتبر بین‌المللی برخوردارند؛ هر چند کمیت و کیفیت این نشریات نیز در قیاس با دیگر علوم از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست (نمودار ۶).

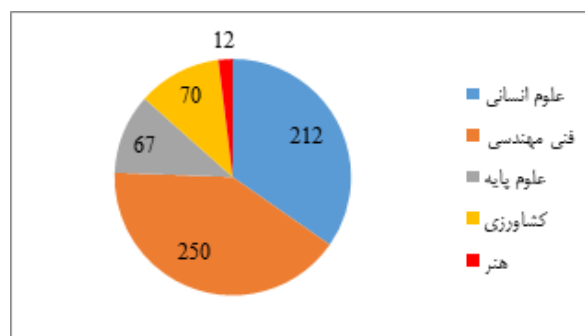
نمودار ۶. فهرست نشریات علمی وزارت علوم به تفکیک گروه‌های آموزشی



## ۲-۴-۲. جایگاه واحدهای پژوهشی هنر در وزارت علوم

مشابه وضعیت نشریات علمی هنر، در گزارش‌های آماری به دست آمده از واحدهای پژوهشی وزارت علوم نیز این وضع قابل رویت است. بر اساس اطلاعات ثبت شده تا اردیبهشت ۱۴۰۲، از میان ۶۱۱ واحد پژوهشی فعال در آموزش عالی کشور، تنها ۱۲ واحد در حوزه هنر فعالیت می‌کنند. در حالی که ۲۵۰ واحد به علوم فنی مهندسی، ۲۱۲ واحد به علوم انسانی، ۷۰ واحد به کشاورزی و ۶۷ واحد به علوم پایه اختصاص یافته است (نمودار ۷). این ضعف شدید در راه‌اندازی واحدهای پژوهشی هنر، نشانگر جهت‌دهی ساختار مدیریتی است که در آن توسعه هنر در اولویت نبوده است.

نمودار ۷. فهرست واحدهای پژوهشی وزارت عتف- تا اردیبهشت ۱۴۰۲



## ۲-۵. مرکز همکاری‌های علمی بین‌المللی

مرکز همکاری‌های علمی بین‌المللی وزارت علوم، وظیفه ارتباط علمی با دانشگاه‌ها و وزارت‌های خارج از کشور، سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و هماهنگی ارتباطات علمی بین‌المللی وزارت علوم، همکاری در پایش تحولات علمی و فناوری در محیط بین‌المللی و اطلاع‌رسانی، شناسایی، مزیت‌ها و تعیین اولویت‌ها، پایش رویکرد، روش‌ها و الگوهای جدید در تنظیم تعاملات علمی در سطح نظام بین‌المللی، پایش وضعیت همکاری‌های بین‌المللی واحدهای تابعه و وابسته وزارت علوم، تشکیل بانک اطلاعات کنش‌گران و نهادهای علمی معتبر جهانی و ... را بر عهده دارد. در دو بخش از وظایف این دفتر آمده است: «مشارکت و انجام امور مربوط به بخش آموزشی، پژوهشی و فناوری کمیسیون مشترک همکاری‌های ایران با سایر کشورها و همچنین برنامه مبادلات علمی، آموزشی و فرهنگی موافقتنامه‌های آموزشی، پژوهشی، فناوری، فرهنگی و هنری جمهوری اسلامی ایران با سایر کشورها- ایجاد بانک اطلاعات استادان ایرانی و خارجی زبان فارسی، زبان‌شناسی، زبان‌پژوه و ایران‌پژوه و تاریخ فرهنگ تمدن ایران» (7 URL). این توضیح نشان می‌دهد توسعه فعالیت‌های هنری اعضای وابسته به نظام آموزش عالی کشور مدنظر این مرکز می‌باشد؛ حال باید دید وضعیت در عمل چگونه است.

## ۲-۵-۱. جایگاه هنرمندان ایران در رویدادهای بین‌المللی هنرهای تجسمی

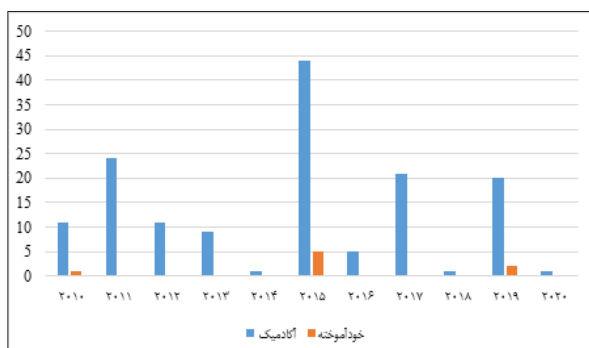
نتایج مطالعه نگارنده، جهت شناسایی میزان مشارکت هنرمندان ایرانی (حوزه هنرهای تجسمی) در رویدادهای بین‌المللی هنر در بازه زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰ میلادی، برحسب نوع تحصیلات (آکادمیک- با تحصیلات دانشگاهی و خودآموخته- بدون تحصیلات دانشگاهی)، نتایج قابل تاملی را از حیث گرایش هنرمندان آکادمیک به رویدادهای جهانی نمایان می‌سازد (Farrokhfar & Parangi, 2023). گزارش‌های به ثبت رسیده از دوسالانه‌ی استانبول (Bien-2023-a (nial Foundation, 2023)) نشان می‌دهد که تعداد هنرمندان ایرانی شرکت‌کننده در این رویداد که دارای تحصیلات آکادمیک هستند، بسیار بیشتر از هنرمندانی است که به صورت خودآموخته در رشته‌های مختلف هنرهای تجسمی شرکت کردند. این میزان در سال ۲۰۱۱ بیش از سایر دوره‌ها است. نکته قابل تامل اینکه در سال ۲۰۱۹ تعداد هنرمندان خودآموخته و آکادمیک در زمینه‌ی هنر به نسبت برابر حضور داشته‌اند. نتیجه بررسی در دوسالانه‌ی ونیز (Venice Biennale, 2023)، نشانگر حضور بسیار چشمگیر هنرمندان ایرانی دارای تحصیلات آکادمیک نسبت به هنرمندان خودآموخته است. در رویداد فلورانس (Florence Biennale, 2023) تنها دوره حضور هنرمندان خودآموخته در سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۹ دیده می‌شود. نتایج بررسی دوسالانه‌ی پکن (Beijing In-2023 International Art Biennale, ۲۰۲۳) نشان می‌دهد که هنرمندان ایرانی شرکت‌کننده در این رویداد، همگی دارای تحصیلات آکادمیک بوده‌اند و فقط در سال ۲۰۱۰ م. شاهد حضور یک هنرمند خودآموخته هستیم. در رویدادهای سه سالانه‌ی آسیا (Asia Pacific Triennial of Contemporary Art, 2021; Biennial Foundation, 2023-2023-c), شارجه (Biennial Foundation, 2023-c), برلین (Berlin Biennale, 2023), و جایزه پرتیره‌ی BP (National Portrait Gallery, 2023-ennale) نیز همگی هنرمندان حضور یافته دارای تحصیلات آکادمیک بوده‌اند (جدول ۱). این نتیجه، بر اهمیت حمایت امور بین‌المللی وزارت علوم از فعالیت‌های برون‌مرزی هنرمندان جهت مشارکت و کسب افتخارات جهانی، صحنه می‌گذارد.

جدول ۲. میزان مشارکت هنرمندان ایرانی در رویدادهای بین‌المللی هنر برحسب نوع تحصیلات

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total
Istanbul Biennial	educated	-	4	-	-	-	1	-	1	-	1	-	4.72%
	self-taught	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	0.67%
Venice Biennial	educated	-	7	-	-	-	27	-	-	-	4	-	25.67%
	self-taught	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	2.7%
Asian Contemporary	educated	3	-	-	2	-	-	3	-	-	3	-	7.43%
Art Triennial	self-taught	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Florence Biennial	educated	-	4	-	3	-	4	-	11	-	6	-	18.91%
	self-taught	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1.35%
Sharjah Biennial	educated	-	8	-	2	-	4	-	3	-	-	-	11.48%
	self-taught	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Beijing International Biennial	educated	7	-	11	-	-	7	-	4	-	6	-	23.64%
	self-taught	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.67%
Berlin Biennial	educated	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	2.7%
	self-taught	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
BP Portrait Award	educated	1	1	-	2	-	1	1	2	-	-	-	5.4%
	self-taught	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0

(Farrokhfhar & Parangi, 2023, p. 202)

نمودار ۸. میزان مشارکت هنرمندان آکادمیک ایرانی در رویدادهای بین‌المللی هنرهای تجسمی در قیاس با هنرمندان خودآموخته



(نگارنده)

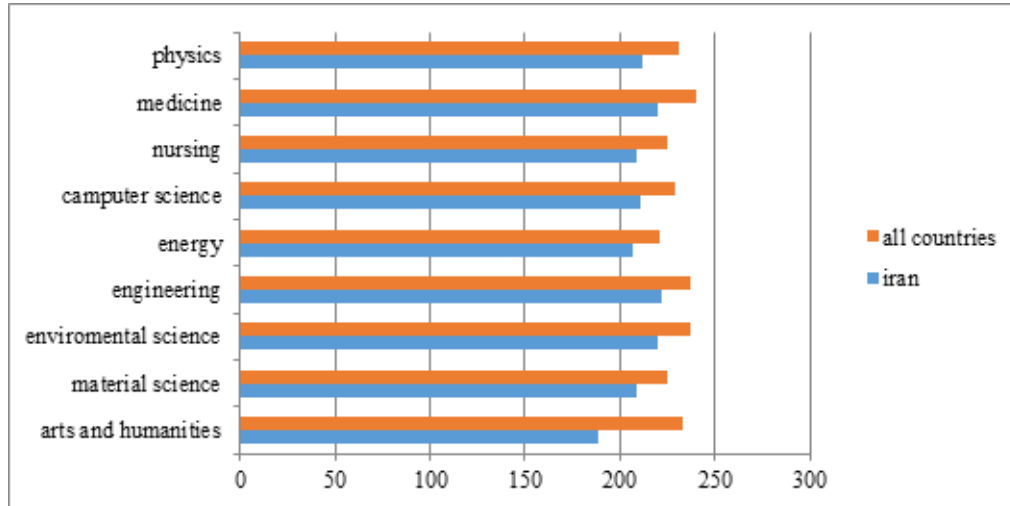
نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که در فاصله سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۰م. تعداد ۱۴۸ هنرمند آکادمیک در برابر تنها ۸ هنرمند خودآموخته از ایران در رویدادهای بین‌المللی حضور داشتند که این امر، نشان از اهمیت نظام آموزش عالی در تقویت دانش و روحیه مشارکت در فعالیت‌های جمعی برون‌مرزی دارد که در نهایت منجر به معرفی آثار بدیع و اساتید هنر ایران در سطح جهانی شده است (نمودار ۸). اما نکته مهم اینجاست که عموم این هنرمندان بدون حمایت مستقیم مرکز همکاری‌های علمی بین‌المللی وزارت علوم و اغلب با پشتوانه مالی شخصی و با مشقت‌های فراوان در این رویدادها شرکت کرده‌اند. با این وجود، با توجه به پیشینه غنی فرهنگ و هنر ایرانی و پتانسیل‌های غنی و بی‌نظیر موجود در کشور، این آمار حتی در بخش هنرمندان آکادمیک وضعیت مناسبی را از هنر معاصر ایران در سطح جهانی به نمایش نمی‌گذارد و نیازمند حمایت بیش از پیش مرکز همکاری‌ها علمی بین‌المللی وزارت علوم از هنرمندان است.

## ۲-۵-۲. جایگاه فعالیت‌های علمی-بین‌المللی هنر با دیگر علوم ایران

در این بخش، جهت شناسایی وضعیت مطالعات علمی-بین‌المللی هنر در ایران در قیاس با سطح جهانی، از پایگاه علم‌سنجی سایمگو (URL ۸) بهره می‌گیریم. سامانه سایمگو هم اکنون در حوزه علم‌سنجی یک مرجع علمی معتبر به شمار می‌رود و امکان بررسی

وضعیت علمی کشورها و نشریات را در اختیار کاربران قرار می‌دهد. از جمله امکانات سایمگو که در این پژوهش از آن بهره خواهیم برد: امکان مقایسه تولیدات علمی کشورها با ارائه نمودارهای با کیفیت، امکان جستجوی پیشرفته مجلات در حوزه‌های مختلف، رتبه‌بندی کشورها از نظر تولیدات علمی و امکان رتبه‌بندی مجلات بر اساس چندین فاکتور می‌باشد.

نمودار ۹. قیاس فعالیت‌های علمی-بین‌المللی هنر با دیگر علوم ایران در سطح کشورهای جهان (نگارنده)



(نگارنده)

آموزش عالی می‌توان جستجو کرد که توزیع نابرابر رشته‌ها و مراکز آموزش عالی هنر در سطح کشور را موجب شده است. همچنین به عملکرد دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی باید اشاره نمود که برنامه‌های درسی به روز نشده و تاریخ مصرف گذشته را به صورت فعال در دستور کار خود قرار داده و تمهیدی جهت برطرف نمودن این ضعف به کار نبرده است. در شرایطی که برخی رشته‌های تحصیلی هنر مجبور به استفاده از برنامه دروسی هستند که بیش از ۳۰ سال از زمان تدوین آنها می‌گذرد و امروزه در سطح جهانی کاربردی ندارند و نیاز جامعه را مرتفع نمی‌سازند. برخی موانع نیز در دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی مشهود است که متأسفانه گروه هنر را با کمبود نشریات علمی معتبر و مراکز و واحدهای پژوهشی فعال روبرو ساخته است. همچنین به عملکرد مرکز همکاری‌های علمی بین‌المللی باید اشاره نمود که سبب کاهش فعالیت هنرمندان ایران در رویدادهای بین‌المللی هنرهای تجسمی و فعالیت‌های برون مرزی شده است.

با توجه به پیشینه غنی فرهنگ و هنر این سرزمین و دستاورد پرستان و ایده‌های ناب هنرمندان خلاق ایرانی و استعدادها بی‌نظیر اساتید و دانشجویان هنر در نظام آموزش عالی کشور، بدیهی است در صورت حمایت وزارت علوم از گروه هنر و رفع نواقص و کمبودها، جهشی بزرگ در توسعه فرهنگ و هنر این سرزمین رقم خواهد خورد.

قیاس فعالیت‌های علمی-بین‌المللی هنر با دیگر علوم ایران در سطح کشورهای جهان، نشان می‌دهد که در این بخش نیز متأسفانه گروه هنر در وضعیت نابسامانی قرار دارد. میانگین مراکز علمی و ژورنال‌های پژوهشی حوزه هنر در ایران، در قیاس با هم‌تایان خود در ۲۳۳ کشور، رتبه ۴۴ را داراست. این در حالی است که در حوزه‌های دیگر علوم، وضعیت ایران بسیار بهتر رقم خورده است؛ چنان که رتبه ایران در حوزه علوم پزشکی ۲۰، در انرژی ۱۴، در محیط زیست ۱۷، در مهندسی کامپیوتر ۱۸، در علوم پرستاری ۱۶، در فیزیک ۱۹، در دندانپزشکی ۱۷ و در فنی مهندسی ۱۵ می‌باشد (نمودار ۹).

### نتیجه‌گیری

این پژوهش در پنج حوزه کلی به معرفی برخی موانع توسعه هنر در ساختار سازمانی آموزش عالی پرداخته است. در گام نخست، یکی از مهمترین موانع موجود در بخش تدوین قوانین و مقررات و به طور ویژه در آیین‌نامه ارتقا مرتبه اعضای هیات علمی شرح داده شد. فقدان دستورات عملی جامع و سراسری در سطح دانشگاه‌ها و مراکز علمی کشور جهت سنجش کیفیت آثار بدیع و ارزنده هنری یکی از مهمترین موانع توسعه هنر در نظام آموزش عالی محسوب می‌شود که باعث شده تصمیم‌گیری‌های شخصی و ناعادلانه در ارزیابی آثار هنری رخ دهد و در نهایت موجب سرخوردگی و عدم رضایت هنرمندان از وضعیت موجود شده و رخوت و کناره‌گیری آنها را در پیگیری امور و رشد هنر رقم بزند. مانع دوم را در دفتر گسترش

### کتاب‌نامه:

- آیت‌اللهی، حبیب‌الله، مهدی پوررضائیان و مهران هوشیار (۱۳۹۱)، «تبیین ویژگی‌های هویتی آموزش عالی هنر با تاکید بر متغیرهای فرهنگی در ایران امروز»، نشریه هنرهای زیبا- هنرهای تجسمی، تابستان ۱۳۹۱، شماره ۵۰، صص ۱۴-۵.
- قارون، معصومه (۱۳۹۳)، «سیاست‌های گسترش آموزش عالی در سال‌های اخیر: توسعه ظرفیت یا اتلاف منابع؟»، نشریه فرآیند مدیریت و توسعه، دوره ۲، شماره ۲۷، صص ۲۸-۳.

- مهدیزاده تهرانی، آیدین، علیرضا عصاره، محمود مهرمحمدی و محمدرضا امام جمعه (۱۳۹۸)، «تبیین دیدگاه صاحب نظران درباره عناصر برنامه درسی آموزش هنر برای ارائه الگوی برنامه درسی تربیت معلم هنر (آموزش عالی)»، دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، سال ۱۰، شماره ۱۹، صص ۸۹-۱۲۱.

- مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، آمار آموزش عالی، سال‌های مختلف

- یمنی‌دوزی سرخابی، محمد (۱۳۸۸)، *رویکردها و چشم‌اندازهای نو در آموزش عالی*، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.

- Beijing International Art Biennale. (2023). *Beijing International Art Biennale (BIAB)*. China. [Online URL: [www.bjbiennale.com.cn/en/](http://www.bjbiennale.com.cn/en/)] accessed on October 12, 2023.

- Berlin Biennale. (2023). *The Berlin Biennale*. [Online URL: [www.Berlinbiennale.de/en/news/](http://www.Berlinbiennale.de/en/news/)] accessed on October 10, 2023.

- Biennial Foundation. (2023-a). *Asia Pacific Triennial of Contemporary Art (APT)* [Online URL: [www.biennialfoundation.org/biennials/asia-pacific-triennial-of-contemporary-art/](http://www.biennialfoundation.org/biennials/asia-pacific-triennial-of-contemporary-art/)] accessed on October 12, 2023

- Biennial Foundation. (2023-b). *The İstanbul Foundation for Culture and Arts* [Online URL: [www.biennialfoundation.org/biennials/istanbul-biennial/](http://www.biennialfoundation.org/biennials/istanbul-biennial/)] accessed on October 12, 2023.

- Biennial Foundation. (2023-c). *The Sharjah Biennial* [Online URL: [www.biennialfoundation.org/biennials/sharjah-biennial/](http://www.biennialfoundation.org/biennials/sharjah-biennial/)] accessed on October 12, 2023.

- Florence Biennale. (2023). *The FLORENCE BIENNALE*. [Online URL: [www.florencebiennale.org/en/biennale/](http://www.florencebiennale.org/en/biennale/)] accessed on October 10, 2023.

- Farrokhfar, F. and Parangi, S. (2023). "The status of Iranian painters in the international festivals and arts events". *Humanities, Arts and Social Sciences Studies*, 23(1): 195-207.

- National Portrait Gallery. (2023). *BP Portrait Award* [Online URL: [www.npg.org.uk/whatson/exhibition/](http://www.npg.org.uk/whatson/exhibition/)] accessed on October 12, 2023.

- Venice Biennale. (2023). *La Biennale di Venezia*. [Online URL: [www.labiennale.org/en/history/](http://www.labiennale.org/en/history/)] accessed on October 12, 2023.

- URL 1: <https://www.msrt.ir/fa> [access date: 2023.10.22]

سامانه رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جمهوری اسلامی ایران

- URL 2: <https://dpl.msrt.ir/fa/regulation/category> [access date: 2023.10.22]

قوانین و مقررات، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جمهوری اسلامی ایران

- URL 3: <https://gostaresh.msrt.ir/fa> [access date: 2023.10.22]

دفتر گسترش آموزش عالی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جمهوری اسلامی ایران

- URL 4: <https://prog.msrt.ir/fa> [access date: 2023.10.23]

دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جمهوری اسلامی ایران

- URL 5: <https://prog.msrt.ir/fa> [access date: 2023.10.23]

سامانه رسمی حس، دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جمهوری اسلامی ایران

- URL 6: <https://pajhooheshi.msrt.ir/fa> [access date: 2023.10.22]

معاونت پژوهشی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جمهوری اسلامی ایران

- URL 7: <https://cisc.msrt.ir/fa> [access date: 2023.10.24]

دفتر همکاری‌های علمی بین‌المللی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جمهوری اسلامی ایران

- URL 8: <https://www.scimagojr.com/journalrank.php>

پایگاه اطلاعاتی و رتبه‌بندی سایمگو